SPREEKBEURTINFORMATIE OVER BEVERS

(foto Richard Witte)

Bevers

De bever is te vinden in grote delen van Europa, Noord-Amerika en Canada. De bever is in Europa het grootste knaagdier.
Vroeger kwam de bever in een groot deel van Nederland voor. In Nederland doet de naam Beverwijk nog herinneren aan de aanwezigheid van de bever toen. Echter door vissers werd in 1826 met een vaarboom de laatste Nederlandse bever gedood. De bever verdween niet alleen door vernietiging van zijn leefgebied, maar ook werd hij gedood omdat vee poten brak in beverholen, om zijn pels (vilt voor hoeden, bontkragen van jassen), om zijn vetrijke vlees en om zijn bevergeil. Dat laatste is een sterk ruikend vocht dat uit twee klieren in zijn achterlijf komt en dat bevers gebruiken om hun territorium af te bakenen. Dit kliervocht werd in de 16e en 17e eeuw beschouwd als een geneesmiddel voor alle kwalen.

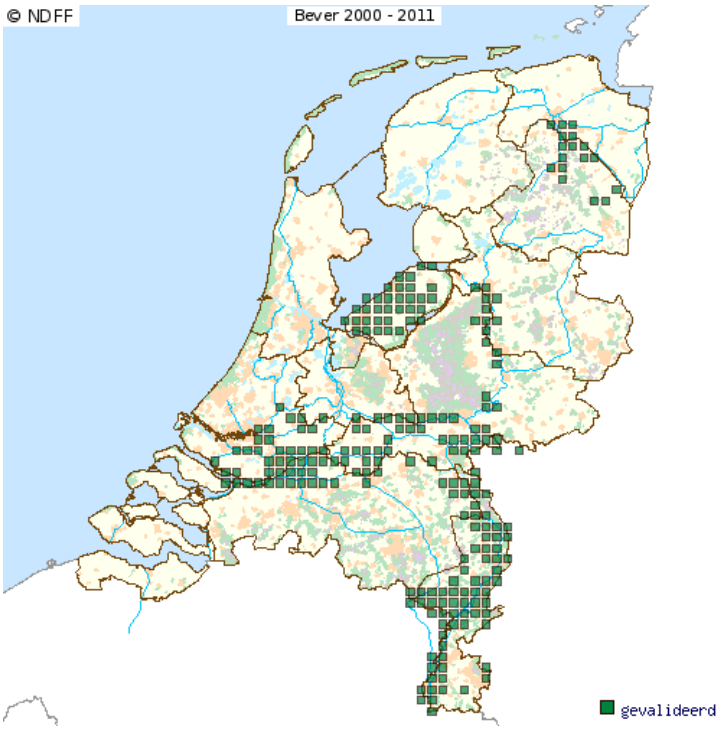

Waarnemingen bevers in Nederland

In 1988 is men begonnen met het uitzetten van bevers in Nederland. In de periode 1988-1992 is in de Biesbosch een aantal families uit het Elbegebied losgelaten, in 1994 gevolgd door uitzetting in de Gelderse Poort (tussen Arnhem en Nijmegen). Nu zijn op veel meer plaatsen bevers te vinden, zoals in het Hunzedal, het Zuidlaardermerengebied en in de uiterwaarden van Rijn, Waal, IJssel en Maas. Nabij Natuurpark Lelystad leeft sinds 1991 een aantal uit dit park ontsnapte bevers. De schatting is dat er nu meer dan 500 bevers in Nederland leven.

Het leefgebied van een bever is het overgangsgebied tussen land en water zoals moerassen, langs rustige beken, rivieren en meren.
De aanwezigheid van bossen met veel bomen bestaande uit zacht hout zoals essen, wilgen en populieren is een belangrijke voorwaarde. Daarnaast moeten er veel kruiden groeien.

Zachte houtsoorten (foto Hans van der Pols)

Bevers hebben niet speciaal voorkeur voor stromend of stilstaand water, maar de bevers houden zich wel voornamelijk op in stilstaand water of langs de trager stromende delen van de rivier. Het water mag in ieder geval niet tot op de bodem bevriezen en ook mag hun plek niet droog komen te vallen. De waterdiepte moet minimaal 50 cm zijn. De toegang tot hun woning (burcht of bouw) moet namelijk altijd onder de waterspiegel liggen. Het is ook belangrijk dat de bever zwemmend voedsel kan zoeken. Op het land namelijk bewegen de bevers zich nogal onhandig voort. Ze zwemmen en duiken daarentegen uitstekend. Ze kunnen zelfs tot vijftien minuten onder water blijven (toch duurt een duik meestal maar vijf tot zes minuten).

Beverdam (foto Stefan Vreugdenhil).

In gebieden waar de waterdiepte te laag is, bouwen de bevers stroomafwaarts dammen en leggen ze kanalen (tot 150 meter) aan. Hierdoor ontstaan kunstmatige meertjes. Het bouwen van dammen gebeurt in Nederland vooral in een aantal beken in Limburg. Sommige van die Limburgse beverdammen zijn vrij klein, maar er zijn in Limburg ook dammen bekend van zo'n 50 meter lang. Deze dammen maken zij met behulp van modder, stenen en afgeknaagde takken en boomstammen.

Het waterpeil regelen ze door bij hoogwater water door de dam te laten en bij te laag water eventuele gaten dicht te maken en door zelfs een extra dam te maken. Wanneer er ijs op het water ligt, kunnen ze een gat in de dam maken. Het water stroomt weg en er komt lucht voor in de plaats.

Bevers worden meestal zeven of acht jaar oud, maar sommigen worden wel vijfentwintig jaar oud. In Nederland is de mens de grootste vijand van bever. Belangrijke doodsoorzaken zijn auto-ongelukken, verhongering en verdrinking. Vooral in de winter is verdrinking een risico, als het water plotseling stijgt en de dieren niet boven kunnen komen door ijs. De Biesbosch blijkt overigens geen ideale leefomgeving: er is niet genoeg eten te vinden en in dode bevers wordt erg veel cadmium in de lever en de nieren aangetroffen, afkomstig uit de wilgenbast. Wilgen nemen namelijk zware metalen op uit de bodem.

Hoe ziet een bever eruit?
Bevers zijn knaagdieren. Ze hebben grote scherpe voortanden, die bedekt zijn met een harde laag oranje glazuur. Met deze knaagtanden kunnen bevers vrijwel alle gewassen doorknagen. Deze knaagtanden blijven doorgroeien. Dat moet ook want ze slijten door dat vele knagen aan bomen.

Oog, neus, oor en voorpoot (foto Richard Witte)

Aan het uiterlijk is goed te zien dat het dier aangepast is aan het leven in het water.
De bever meet (zonder staart) zo'n 75 tot 90 centimeter. Hij weegt tussen de 10 en 40 kilo. Er zit geen verschil in grootte tussen mannetjes en vrouwtjes.
De bever heeft een stompe brede kop met grote neusgaten, kleine oren en ogen. De neus en oren kunnen tijdens het onderwater zwemmen met kleppen worden afgesloten om geen water binnen te krijgen. Zijn neusgaten, oren en ogen liggen op dezelfde hoogte zodat hij tijdens het zwemmen alle zintuigen tegelijk kan gebruiken. In de wang zit een stuk weefsel dat de mond afsluit als de bever onder water aan het knagen is.

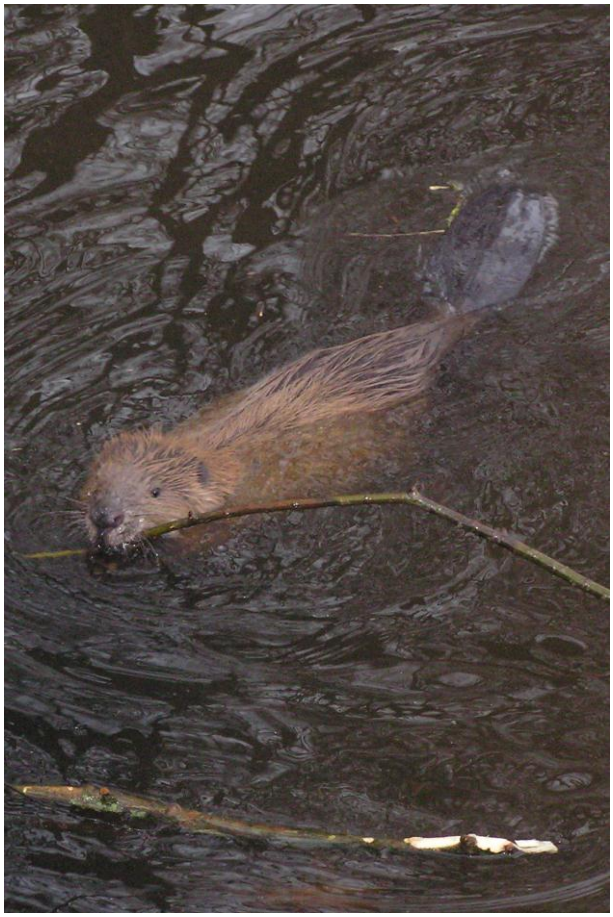

Staart van de bever (foto F. Becker)

De poten zijn vrij kort. De voorpoten zijn voorzien van sterke klauwen om mee te graven, stenen voor de dam te dragen en om voedsel vast te houden. De bever loopt dan op zijn achterpoten. De achterpoten hebben zwemvliezen met twee gespleten klauwen.
Hij heeft een donkerbruine pels. De haren zitten dicht op elkaar zodat geen water tot op zijn huid kan doordringen. De onderste haren houden de bever warm. De buitenste haren zijn door die waterafstotende olie vet genoeg om water af te stoten waardoor hij beter blijft drijven. De bever heeft een brede, niet behaarde maar geschubde, horizontaal afgeplatte staart. De staart is ongeveer 30 cm. lang. Aan de staart van een bever is te zien of het een mannetje of een vrouwtje is. Vrouwtjes hebben namelijk een langere en smallere staart.
De bever gebruikt tijdens het zwemmen zijn staart als roer, steun en soms voor de voortbeweging. De staart wordt ook gebruikt voor het aanstampen van modder bij het maken van de dammen. In zijn staart kan de bever een vet reserve opbouwen voor in de winter.

Waar slaapt de bever?
Overdag brengen bevers de tijd voornamelijk slapend door op legers, in holen of in burchten. Een burcht is een zelfgemaakt hol van takken en stammen, (water)planten en modder van soms wel 3 meter hoog. Een burcht ligt vaak als een eiland midden in een (zelfgemaakt) meer. Voor de burcht en ook voor de dammen is veel hout nodig. De bever knaagt daarom bomen om. De schors eet hij deels op en dan knaagt hij net zolang rondom de stam in een zandlopervorm spaanders uit het hout totdat de boom omvalt.
Een bever knaagt per jaar tussen de 45 en 70 bomen om De bever knaagt bomen tot wel 60 cm doorsnee door. Dat omknagen gaat best snel: over een boom van zo'n 25 cm dik doet hij minder dan 4 uur. Van de gevelde bomen knaagt de bever de takken af en ook knaagt hij de boom in stukken. Takken en stukjes boom worden vervolgens naar de dam of burcht sleept. De door hem afgeknaagde houtsnippers gebruikt hij als voedsel of als bodembedekking in zijn burcht of leger.

De burcht heeft een ingang onder water, zodat vijanden niet makkelijk bij de bevers kunnen komen.

Ingang zichtbaar door lekke dam (foto Stefan Vreugdenhil)

Via de ingang komt de bever eerst in de natte kamer, waar de bever het water van zich af schudt. Dan volgt de droge kamer waar de bever slaapt en de jongen verzorgt. De droge kamer is bedekt met geschilde takken. Deze bovenkamer ligt boven de waterspiegel en is voorzien van een luchtgat.
Bij rivieren met steile oevers maakt de bever een hol met lange gangen in die oevers; dat kan zolang de ingang maar onder water is. In geval van lage oevers bouwt de bever de burcht op het land.

In de zomer maakt de bever vaak een leger. Dat is een ondiepe kuil met platgetrapte vegetatie of bekleed met houtsnippers. Zo'n leger is meestal te vinden onder de struiken of andere dichte begroeiing.

Hoe leven bevers samen?
De bever leeft alleen of in een kleine familie tot zo'n 12 leden. De ouders blijven hun hele leven bij elkaar. Jongen blijven zo'n twee jaar bij hun ouders, daarna worden ze verstoten en moeten ze hun eigen territorium/woongebied zoeken.
Woongebieden van familieleden kunnen elkaar overigens wel overlappen. Grenzen van het territorium worden met geursporen gemarkeerd (het zogenaamde 'bevergeil').

Wanneer komen de bevertjes?
Als bevers 3 jaar zijn, kunnen ze jongen krijgen. De vrouwtjes worden bevrucht tussen januari en maart. De paring vindt plaats in het water. De vrouwtjes zijn zo'n 105 dagen zwanger. In juni worden doorgaans 2 tot 4 jongen geboren, maar 8 jongen komt ook voor. Bij de geboorte wegen de jongen meer dan een halve kilo en ze hebben een dichte vacht; ook zijn de ogen al open. Enkele dagen na hun geboorte leren ze al zwemmen. Drie maanden lang drinken de jongen bij hun moeder. Na een paar weken krijgen de jongen ook plantaardig voedsel. Vader bever en de oudere jongen mogen die eerste tijd niet in de burcht komen. Na 6 weken mogen de jongen voor het eerst zelf naar buiten; ze kunnen dan al (onder water) zwemmen. Maar pas veel later kunnen ze net zo goed

zwemmen en duiken als hun ouders. De bezorgde ouders houden goed toezicht en helpen de jongen bij lastige hindernissen of zelfs door ze met hun voorpoten te dragen.
Toch gaan ongeveer 3 van de 4 beverjongen dood voordat ze volwassen zijn. Ze overlijden door verdwalen, bijtwonden (veroorzaakt door soortgenoten) en/of krijgen infecties.

Hoe schoon is de bever?
De bever is een schoon dier, regelmatig ververst hij de houtsnippers in zijn leger, hol of burcht. De keutels liggen bijna altijd in het water.
Hij vlooit, poetst en kamt zijn vacht en voorziet zijn vacht van waterafstotende olie.

Fotoarchief Zoogdiervereniging

Wat voor geluid maakt de bever?
Meestal is de bever zwijgzaam. Soms maakt hij zacht kreunende of blazende geluiden. Hij maakt ook geluid door met zijn staart klappen op het water te geven. Dit doet hij om zijn soortgenoten te waarschuwen tegen gevaar.

Wat eet de bever?
Bevers zijn planteneters. 's Zomers eten ze vooral veel (kruidachtige) planten; ze eten ook bloemen, jonge scheuten van waterplanten, grassen en wortels. Ze eten alle delen van bomen en struiken (schors, stam, takken, bladeren en wortels). Ze hebben vanwege het zachte hout een voorkeur voor wilg, (ratel)populier en abeel.
In tegenstelling tot andere knaagdieren houden bevers geen winterslaap. 's Winters bestaat het voedsel voornamelijk uit bast/schors en wortelstokken van bijvoorbeeld de waterlelie. Maar ze kunnen ook overleven door de vetreserves in hun staart en rest van hun lichaam.
Als ze vast zitten onder het ijs eten ze van hun in het water aangelegde wintervoorraad twijgen en schors. Soms eet een bever zijn eigen keutels.

Een bever in de winter (foto Henny van Egdom)

Wanneer zie je de bever?

De bever is eigenlijk een dagdier (ochtend). In gebieden waarin hij regelmatig verstoord wordt is hij echter vooral ’s avonds en 's nachts actief. Overdag brengen ze dan de tijd voornamelijk slapend door op legers, in holen of in burchten.
De bever wordt vaak verward met de beverrat. De beverrat is echter een stuk kleiner en heeft een duidelijke snuit met witte snorharen.

Hoe herken je de sporen van een bever?

Waar bevers wonen vind je omgevallen bomen, bomen waarvan de schors is afgeknaagd en ondiepe kanalen. Een burcht en/of dam in het water zijn duidelijke sporen van beveractiviteit.

De bomen vertonen de bekende zandlopervormige inkeping. Rond de plaats waar de bever heeft geknaagd liggen vaak grove spaanders.

De tandafdrukken, die ongeveer 8 mm breed zijn, zijn duidelijk zichtbaar op zowel de stam en de tak als op de spaanders. In het water zijn vaak afgeknaagde en geschilde takken van bomen te vinden.

Fotoarchief Zoogdiervereniging

De uitwerpselen zijn geelbeige tot donkerbruin en kogelrond tot eivormig. De lengte bedraagt 2 - 4 cm en de dikte is ongeveer 2 cm. In de keutel zijn duidelijk grove resten van planten en houtspaanders te zien.
In een duidelijke afdruk van de voorvoet zijn 4 tenen en een kleinere duim zichtbaar. In de afdrukken van de achtervoet zijn de tenen soms verbonden door een lijn; het zwemvlies. De staart laat een duidelijk sleepspoor na. Op de oevers zijn modderbanen en

glijbanen of ‘opgangen’ te vinden waar de bever vaak in en uit het water gaat. Ook kun je kanalen vinden van zo’n 50 cm breed en wel 100 meter lang waarlangs de bever de afgeknaagde stukken hout versleept.

Sporen van een bever (foto Dennis Wansink)

Is een bever schadelijk?

Op sommige plaatsen kunnen beverdammen tot overlast leiden. Landbouwgronden kunnen onder water komen te staan en bosbouwers kunnen vrezen dat hun bomen zullen afsterven. Maar er zijn oplossingen om deze overlast te beperken.

Beschermd tegen bevers (foto Vilmar Dijkstra)

In Limburg kan een zogeheten ‘bypass’ worden gemaakt, waarbij een teveel aan water wordt afgevoerd. Op deze manier kunnen de in Nederland beschermde dammen

behouden worden. Op sommige plaatsen is het ook mogelijk dat een schadevergoeding wordt uitgekeerd.

Het omknagen van bomen en struiken heeft een grote invloed op de omgeving. Als er bomen omvallen, kan er meer zonlicht op de bodem komen, daar gaan dan makkelijker bodemplanten (bijvoorbeeld kruiden) groeien. Daar komen weer andere zoogdieren op af, zoals muizen en reeën maar ook vogels en vlinders. Door de graafwerken van de bever ontstaan plassen en poelen. Allerlei vissen, padden, kikkers, salamanders en ook verschillende insecten kunnen daarin hun jongen grootbrengen. De burchten bieden onderdak aan woelratten, muizen en kleine roofdieren. De omgevallen bomen en achtergebleven boomstronken kunnen begroeien met mos en varens.
De bever is dus eigenlijk vooral te beschouwen als een verrijking voor de natuur

Bevers helpen
De bever staat op de rode lijst voor bedreigde zoogdieren. Volgens de Europese Habitatrichtlijn is de bever strikt beschermd en moeten beschermde leefgebieden worden aangewezen. De bever is daarnaast beschermd door de Flora- en Faunawet.
De grootste bedreiging is momenteel de geringe omvang van de populaties. Het uitbreken van een ziekte kan tot gevolg hebben dat een populatie zoals in de Biesbosch geheel verdwijnt.
De Beverwerkgroep Nederland (BWN) van de Zoogdiervereniging volgt de verspreiding en ontwikkeling van de bever. Daartoe organiseert zij jaarlijks tellingen op vastgestelde weekenden en op vastgestelde tijdstippen. Dit levert een goed beeld van de populatieontwikkeling over een langere tijd.
Eenmaal per jaar trekken de contactpersonen van BWN er gezamenlijk op uit om op de bekende 'beverlocaties' te zoeken naar sporen. Zijn er nog knaagsporen zichtbaar? Zijn er veranderingen zichtbaar in het gebied? Nieuwe bewoningssporen, zoals holen en burchten?

Beverdam in Eckeltsebeek te Limburg (foto: Jos Hoogveld)

Eind van de winter is een geschikt moment hiervoor (begin maart), omdat zonder bladeren de sporen goed te zien zijn.

De BWN roept mensen op waarnemingen van bevers te melden bij de werkgroep. De kennis over de bever wordt ingezet voor voorlichting, onderzoek en bescherming.

Meer informatie
http://www.zoogdiervereniging.nl/node/141

Filmpjes
http://animal.discovery.com/videos/fooled-by-nature-beaver-dams.html
http://www.youtube.com/watch?v=U8ikMtfzSC0&feature=endscreen&NR=1
http://www.youtube.com/watch?v=oujMntnIxDc&feature=related

2012 is het Jaar van de Bever
Elk jaar vraagt de Zoogdiervereniging extra aandacht voor één van de in Nederland in het wild levende zoogdiersoorten. In 2012 is het de beurt aan de bever. Het gaat weer goed met de bever in Nederland. Deze bijzondere zoogdieren komen op steeds meer plaatsen voor waardoor de kans ook groter is de bevers zelf of hun herkenbare knaagsporen tegen te komen!

Kijk ook op de website www.jaarvandebever.nl.

Gebruiksvoorwaarden
Gebruik van plaatjes en teksten in dit document zijn bedoeld voor werkstukken of spreekbeurten op school of voor intern gebruik bij hobbyclubs. De (gedeeltelijke) inhoud van dit pdf bestand mag hiervoor gebruikt worden zolang het niet verder verspreid of openbaar wordt gemaakt.
Vernoem altijd de bron bij plaatjes en teksten zoals deze in dit bestand zijn vermeld. Indien dit niet duidelijk is vernoem dan als bron: www.zoogdiervereniging.nl.
De zoogdiervereniging verleent geen enkele rechten over inhoud van links naar externe websites in dit document.
De teksten, tekeningen, bewegende beelden, foto, animatie, geluidsopnamen of elk ander audio- en/of visueel object uit dit pdf bestand mogen niet worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie, plaatsing op websites of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs/makers. Neem voor vragen rondom copyright contact op met de webmaster van de Zoogdiervereniging: website@zoogdiervereniging.nl